

TYRESÖ KOMMUN
Socialförvaltningen
Äldreomsorgen
Hans Meidal/Marja Alén

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2005-05-12

Socialnämnden

Förebyggande av fallskador hos äldre, projekt

Sammanfattning

På uppdrag av ordföranden och majoriteten i socialnämnden har förvaltningen utrett frågan om inrättande av verksamhet för att förebygga fallskador hos äldre. Arbetsnamnet för projektet har varit "Fixar-Malte", under vilket namn liknande verksamhet blivit känd i Höganäs kommun.

Förvaltningen föreslår att verksamheten i Tyresö startas från hösten 2005 och bedrivs som projekt under två års tid för att utvärderas under våren 2007. De uppgifter som är aktuella är korta insatser hos främst äldre som bor i ordinärt boende; uppgifter som de äldre har svårt att utföra, och vilka ofta utgör en risk för att en fallolycka ska inträffa. Sådant är t ex att byta lampor, sätta upp gardiner, fästa lösa sladdar och förebygga olyckor i hemmen. Hjälp, som äldre själva efterfrågar, är avgiftsfri under projektperioden.

Verksamheten, som är ett frivilligt åtagande för kommunen, föreslås knytas till Frivilligcentralen, som drivs av Tyresö Vänntjänstförening.

Verksamheten utvärderas under våren 2007 för fortsatt ställningstagande från hösten 2007.

Förslag till beslut

1. Förvaltningen får i uppdrag att på försök under två års tid från hösten 2005 införa verksamhet för förebyggande av fallskador enligt den modell som beskrivs i tjänsteutlåtandet
2. Finansiering av verksamheten sker inom ram under 2005
3. Finansiering av verksamheten 2006 tas upp i budgetförslaget 2006
4. Förvaltningen får i uppdrag att utvärdera verksamheten och återkomma i frågan under våren 2007 för fortsatt ställningstagande

Anita Brynje
Förvaltningschef

Catarina Stavenberg
Avdelningschef

Uppdraget

Majoriteten i socialnämnden har under 2004 gett förvaltningen i uppdrag att undersöka möjligheten till fallförebyggande arbete genom att inrätta en anställning liknande den som finns i ett antal kommuner (s.k. Fixar-Malte).

Bakgrund

Allt fler äldre skadas och dör i fallolyckor, vilket skapar ett stort lidande hos de drabbade och närstående, förutom att det samhällsekonomiskt handlar om höga kostnader.

När det gäller fallolyckor, är personer 65 år och äldre kraftigt överrepresenterade, både i antal och vad gäller följderna. De senaste åren har antalet fallolyckor bland äldre ökat. De äldre ramlar oftast i sina egna hem. Den vanligaste formen av fallolycka är fall i samma plan, där den äldre halkar eller snubblar.

Åtgärder som syftar till att förebygga eller lindra effekterna av fallolyckor har vidtagits på såväl kommunal, regional som nationell nivå. Flera kommuner driver projekt i syfte att förebygga fallskador (Höganäs, Nordmaling, Stockholm m.fl.). Projekten har fått olika namn i kommunerna. Begreppet Fixar-Malte (som också använts i Tyresö som arbetsnamn) är från Höganäs kommun där den person som anställts för att hjälpa äldre med riskfyllda vardagssysslor heter Malte i förnamn. Försöken i flera kommuner har visat sig vara framgångsrika genom att antalet fallolyckor bringats ned. I flera fall har verksamheten permanentats efter försöksperioden.

Utöver ev. införande av ”Fixar-Malte” pågår även inom FoU Nestor för närvarande ett projekt med inriktning på fallförebyggande arbete. Projektet bygger på samverkan mellan flera berörda vård- och omsorgsenheter, och grundidén är att all berörd personal ska iaktta vaksamhet och ha fokus på fallförebyggande insatser. Hemtjänsten, Ringenområdet, i Tyresö ingår i projektet som ett av pilotområden. Införandet av ”Fixar-Malte” och arbetet inom FoU Nestor kan tillsammans bli effektivt för att minska antalet fallskador och därmed samhällets kostnader. De kan även bidra till att underlätta kvarboende och ge större trygghet för kommunens äldre.

Ärendets beredning

Förvaltningen har undersökt verksamheterna i några kommuner som redan infört ”Fixar-Malte”. Frågan har tagits upp i KPR (Kommunala pensionärsrådet), som är positiv till förslaget. Samråd har skett 2005-05-09 med de fackliga organisationerna, som inte hade något att erinra mot förslaget. Samarbete har skett med personalkontoret, arbetsförmedling och Arbetscentrum för att söka lämplig person. Diskussioner har förts med Frivilligcentralen (Tyresö Väntjänstföreningen) kring placering av verksamheten.

Verksamheter i andra kommuner

”Fixar-Malte” är alltså en funktion som bl.a. a Höganäs och Nordmalings kommun har inrättat för att hjälpa äldre invånare med riskfyllda vardagssysslor. I tidningsartiklar beskrivs att ”han hänger upp gardiner, byter glödlampor, spikar tavlor och annat som kan vara rent livsfarligt för den som har darriga ben och en syn som sviker. Samtidigt spanar han efter faror i hemmen. Mattkanter, lösa sladdar och hala badkar åtgärdar han med en gång”. Dessutom finns det ett otal andra arbetsuppgifter som ”Fixar-Malte” är behjälplig med i hemmen i dessa kommuner.

Hjälpen som de äldre får är gratis och erbjuds alla som är 65 år och äldre. Efterfrågan syns öka hela tiden och personen är väldigt uppskattad. I Höganäs, där "Fixar-Malte" funnits i tre år, uppges antalet fallolyckor bland äldre ha minskat med nära hälften, antalet frakturer med en tredjedel. Kommunen och landstinget uppges spara stora belopp i minskade vårdkostnader, de äldre känner sig tryggare och mindre ensamma. Vissheten om att "Fixar- Malte" finns gör att fler vågar bo kvar hemma längre.

Förvaltningens förslag

Arbetsuppgifter och anställning

De uppgifter som inledningsvis kan bli aktuella i Tyresö är korta insatser såsom byte av glödlampor, proppar och batterier, luftning av element, att sätta upp och ta ned tavlor och rullgardiner, smörja lås och gångjärn, fästa lösa sladdar och halksäkra mattor. Arbetsuppgifter som inte utförs är t.ex. snöskottning, gräsklippning, trädgårdsskötsel och fönsterputs, samt i övrigt arbete där det krävs yrkeskunniga hantverkare såsom VVS-arbete, byte av glasrutor, byte av lås, elarbeten m.m.

Målgruppen är i första hand de som är 65 år och äldre i ordinärt boende, oavsett de har hemtjänst eller inte. Hjälpen är avgiftsfri under projektperioden. Frågan om ev. avgifter får tas upp i utvärderingen efter projektperioden. Kommunen håller inte med material, däremot har "Fixar-Malte" med sig verktyg och stege.

Viktigt är att kunna rekrytera en lämplig person (man eller kvinna) till uppdraget. Förvaltningen har undersökt olika vägar till rekrytering och haft kontakter med personalkontoret, Arbetscentrum, arbetsförmedlingen samt i övrigt inventerat möjligheter till rekrytering. Hur anställningen kommer att lösas är ännu inte klart.

Placering av verksamheten

Förvaltningen har undersökt olika möjligheter att organisera verksamheten i kommunen. Personen som anställs för uppdraget måste ha en bas i någon annan verksamhet, arbetsledning i sitt uppdrag och en lokal att vara i när man inte är ute på jobb.

Verksamheten kan ingå som en del i den kommunala organisationen med placering och arbetsledning i förvaltningen. Ett annat alternativ är att knyta verksamheten till Frivilligcentralen.

De flesta verksamheter som förvaltningen svarar för är insatser enligt gällande lagar inom socialtjänsten. Fallförebyggande verksamhet ("Fixar-Malte") är ett frivilligt åtagande. Så är också de insatser som förmedlas via Frivilligcentralen. Båda verksamheter är komplement till kommunens vård- och serviceinsatser.

Frivilligcentralen/Väntjänsten har haft sin verksamhet i kommunen under elva års tid. Verksamheten är etablerad och välkänd. Idag finns ca 60-talet aktiva medarbetare inom föreningen. Uppdragen består av sociala kontakter i olika former, att följa med till läkare och sjukhus, grupp promenader på äldreboenden m.m. För en tid sedan kunde Frivilligcentralen erbjuda en liknande funktion som "Fixar-Malte" Hjälpinsatsen, som utfördes av en händig pensionerad hantverkare under ett par års tid, blev mycket uppskattad och efterfrågad av hjälptagarna; både för det praktiska arbete han utförde, men också för den sociala kontakten.

Inom Frivilligcentralen finns mycket goda erfarenheter kring att bedöma, förmedla samt följa upp kontakter med behövande. Dessa erfarenheter kommer väl till pass i samband med inrättandet av ”Fixar-Malte”. Ev. ersättare till ”Fixar-Malte” vid t.ex. frånvaro eller komplement vid behov kan sökas bland de frivilliga.

Frivilligcentralen (Tyresö Vântjänstförening) är mycket positiv till att knyta ”Fixar-Malte” till verksamheten. Föreningens ordförande blir formellt arbetsledare, på samma sätt som hon är gentemot samordnaren på Frivilligcentralen.

Försöksverksamhet, utvärdering

Verksamheten föreslås vara på försök under två års tid från hösten 2005. Kontinuerlig uppföljning av insatsen kommer att ske under perioden. Utvärdering av projektet sker under våren 2007 för ställningstagande inför hösten 2007.

Ekonomiska konsekvenser

Verksamhetens kostnader kommer att bestå av lönekostnad och driftskostnad. Driften består av bil, utrustning och lokal.

Lönekostnaden är beroende av under vilka förutsättningar personen är anställd. Lönekostnaden för en person som är anställd genom Arbetscentrum täcks i allmänhet av lönebidrag till stor del under de första åren. Blir det en vanlig anställning, ska hela lönekostnaden tas med.

Driftkostnaden består av utgifter för bil, utrustning och lokal/del av lokal. Bilkostnaden varierar beroende på om personen använder egen bil eller disponerar tjänstebil. Den utrustning som behövs är mobiltelefon och verktyg. Därutöver tillkommer lokalkostnad, ett rum där personen har sin bas och utgår ifrån.

Följande kalkyl utgår ifrån att det är en lönebidragsanställning och att personen använder egen bil.

	2005 (4 månader)	2006 (helår)	2007 (8 månader)
Lön inkl sociala kostnader 1)	25.000:-	75.000:-	102.000:-
Bil	11.000:-	32.000:-	21.000:-
Utrustning (mobil, verktyg m.m.) och lokal	15.000:-	28.000:-	20.000:-
Totalt	51.000:-	135.000:-	143.000:-

1) Lönen är beräknad utifrån lönebidragsanställning. Kommunens beräknad kostnad 25 % under 2005 och 2006, 50 % under 2007.

Beräknad totalkostnad under projektperioden, två år, 329.000:-.

Skulle det bli fråga om kommunal anställning från början och tjänstebil, beräknas den totala kostnaden bli enligt följande: 132.000:- för år 2005, 376.000:- för år 2006 och 258.000:- för år 2007. Totalt 766.000:- för projektperioden, två år.

Frågan om ev. samfinansiering med landstinget har aktualiserats och ska diskuteras vidare.